

چکیده

ورزش و تربیت‌بدنی و محیط‌های مربوط به آن شرایط غیرمستقیم تربیت اخلاقی را می‌گسترانند. این مهم، وقتی تشدید می‌شود که مربیان مستقیماً پرورش اخلاقی شاگردان خود را در دستور کار قرار می‌دهند. همین موضوع، موجب شده است که امروزه در جوامع پیشرفته آموزش ورزش‌های رزمی از خشونت و اعمال قدرت تا اندازه قابل توجهی فاصله بگیرد و به وجه هنری و پرورش اخلاقی بسیار نزدیک شود. به همین دلیل، امروزه در جوامع پیشرفته از هنرهای رزمی در سطح آموزش مدرسه‌ای به‌عنوان ابزاری مناسب برای پرورش اخلاقی استفاده می‌شود.

کلیدواژه‌ها: تربیت اخلاقی، شایسته‌سالاری، سخت‌کوشی، هنرهای رزمی

آموزش و پرورش است [چلی، ۱۳۷۵؛ Tuana, ۲۰۰۷؛ Mouffe, ۲۰۰۴]. زیرا در محیط‌های وسیع‌تری مانند مدرسه است که کودکان و نوجوانان در فضای خنثا و عاری از جهت‌گیری‌های متعصبانه می‌توانند تربیت شوند تا ویرای گروه‌های اولیه (مانند خانواده و گروه‌های دوستی) قواعد اخلاقی را در مورد هم‌نوعان خود رعایت کنند [نقدی، ۱۳۹۱].

حدود ۴۰ سال است که نقش تربیت اخلاقی در پیشرفت تحصیلی نوجوانان کاملاً آشکار شده است. همچنین، افرادی که دغدغه پیشرفت تحصیلی نوجوانان را داشته‌اند نیز، به اهمیت اخلاق و شرایط پرورش آن پی‌برده‌اند. در واقع، مطالعات موثق و متناوب تأکید دارند که با پرورش اخلاقی نوجوانان و جوانان، رشد علمی و آموزشی آنان نیز افزایش می‌یابد [استیگر و همکار، ۱۳۸۴؛ بوربا، ۱۳۹۰؛ Barrow, ۲۰۰۷]. لذا، در جوامع دارای آموزش و پرورش پیشرفته و پویا، شرایطی که موجب پرورش اخلاق می‌شود، توسط متخصصان امر تربیت مورد رصد قرار گرفته است.

به زعم متخصصان تعلیم و تربیت، به غیر از محیط اجتماعی مدارس، دیگر محیط‌هایی که می‌توانند برای پرورش اخلاقی مناسب باشند و نوجوانان را در یک ارزیابی خنثا و فارغ از جانب‌داری‌های قومی، قبیله‌ای و گروهی قرار دهند، محیط‌ها و باشگاه‌های ورزشی‌اند. مشارکت فعال در مراکز ورزشی، تحت مدیریت مربیان زبده، دارای کارکردهای متنوعی است که در ادامه به آن‌ها پرداخته می‌شود.

شرایط تربیت اخلاقی در محیط‌های ورزشی

حضور فعال نوجوانان در مکان‌های ورزشی، تحت نظارت مربیان ورزیده و کارکشته، دارای دو کارکرد مهم است:

۱. نوجوانان آموزش می‌بینند که به حس رقابت‌جویی خود پاسخ گویند و انرژی خود را به‌شکل سازنده تخلیه کنند.
۲. به‌طور غیرمستقیم تربیت می‌شوند تا شعاع احساس مسئولیت و تعهد خود را وسعت دهند و هنجارهای اخلاقی را فارغ از تعلقات قومی، قبیله‌ای و گروهی خود به اجرا گذارند.

به همین دلیل، جوامعی که دارای برنامه‌های مدون و صریح هستند- مانند سوئد، کانادا، ژاپن، کره جنوبی، و...- هم به لحاظ کمی و هم به لحاظ کیفی توجهات ویژه‌ای به تربیت بدنی مدارس مبدول داشته‌اند. آموزش و پرورش برخی از این جوامع تا حدی بر تربیت بدنی و حضور جوانان در مراکز تربیت بدنی تأکید می‌کنند، که گویی باشگاه‌های ورزشی را به مدارس منتقل کرده‌اند [MEXT, 2012a; 2012b; 2011a; 2011b; 2011c; 2011d].

اما سازوکار و نحوه اثرگذاری حضور در باشگاه‌ها و مکان‌های ورزشی بر تقویت اخلاقی نوجوانان حائز نکات ظریفی است که به شرح زیرند:

متخصصان تعلیم و تربیت، با توجه به تکثرگرایی فرهنگی،

جامعه‌شناسی ورزش در جوامع شرقی

نقش ورزش در تربیت اخلاقی

دکتر وحید نقدی

جامعه‌شناس، مدرس مدعو دانشگاه شهید بهشتی و عضو بنیاد ملی نخبگان

مقدمه

تربیت اخلاقی نونهالان، نوجوانان و جوانان، شاخه‌های گوناگون علوم اجتماعی و علوم رفتاری را به خود معطوف داشته است. بسیاری از اندیشمندان جامعه‌شناسی ورزش و روان‌شناسی ورزش در ۳۰ سال اخیر به این مهم دقت نظر خاصی مبدول داشته‌اند و باعث رشد هرچه بیشتر این علوم شده‌اند. برخی از این متفکران بر اثر مسائلی که در جامعه خود احساس کرده‌اند، و برخی دیگر بنا بر اهمیت امر تربیت، به موشکافی و بررسی مدقانه در این زمینه پرداخته‌اند.

ما نیز با توجه به زمینه اجتماعی و فرهنگی خاص جامعه خود، به پژوهش‌های فراوان و واکاوی نظریات، و روش‌های تربیتی و اخلاقی نیاز مبرم داریم. اندیشمندان معتقدند که بهترین نهادی که می‌تواند متولی تربیت اخلاقی جامعه باشد، نهاد

که بر بسیاری از فضاهای زندگی تأثیر بگذارد. یعنی، برخی تمایلات که در زمینه تمرینات داده شده، فضیلت هستند، ممکن است در زمینه زندگی اجتماعی وسیع تر خطا و حتی گناه محسوب شوند. برای مثال، فوتبال آمریکایی و بوکس از این نوع هستند. البته مدافعان فوتبال آمریکایی ادعا می کنند که این ورزش خصوصیات منشی مبتنی بر همکاری اجتماعی را رشد می دهد، در حالی که مخالفان آن معتقدند که این ورزش دارای کژکارکردهای آشکار است و عادات بدی همچون وحشیگری و تملق نسبت به اقتدار را به شدت تقویت می کند [Strike, 2005: 239].

این نگاه تردیدآمیز، به ویژه در جوامع غربی نسبت به ورزش های رزمی شرقی، همچون کاراته، کانگ فو، و تکواندو نیز تا ۴۰ سال پیش حاکم بوده است. متخصصان غربی امر تعلیم و تربیت همواره نگران کژکارکردهای ورزش های رزمی

ضرورت حضور جوانان را در اجتماع بزرگتر متذکر می شوند و در تأکید بر اهمیت هنجارهای اخلاقی همکاری، انصاف و روش الگوسازی، فضاهای ورزشی و بازی های مدرسه ای را پیشنهاد می کنند. آنان با اصرار بر ورزش ها و بازی های جمعی و گروهی، بر قاعده «بازی منصفانه»^۱ تأکید می کنند. در واقع در ورزش ها و بازی های گروهی، می توان در پرتوی همکاری با یکدیگر به پیروزی دست یافت. این بازی ها و ورزش ها، الگوهای مناسب تری از گفتگوهای توافقی را بین افراد فراهم می آورند [Kenet, 2005: 119]. برخی دیگر از متخصصان تعلیم و تربیت تأکید می کنند که در پرتوی فردگرایی و «اجتماع گرایی»^۲، فضای ورزشی با ضروریات تلاش های فردی و همکاری های جمعی شکل می گیرد و بازی منصفانه عملی می شود. تبعاً چنین شرایطی به ارتقای «مهارت های اجتماعی»^۳ مشارکت کنندگان می انجامد [Vidoni et al, 2009; McName, 1998].

دون معتقد است که در فضاهای اخلاقی در رقابت های ورزشی، فقط با همکاری با دیگران می توان به بُرد دست یافت. این فضاها، الگوهای مناسب تری را در مقایسه با گفت و گوهای توافقی در کلاس درس، بین افراد فراهم می آورند. او می گوید، با توجه به فعالیت ها و رقابت های ورزشی طراحی شده، مهم ترین نگرانی مشارکت کنندگان عبارت اند از:

۱. برابری،
۲. انصاف،
۳. ادخال.

این سه موضوع، با دو مفهوم اساسی تداعی می شوند: تفاوت و عدالت. موضوعات مزبور شیوه های مخصوصی هستند که در آن ها توجه به تفاوت و عدالت درک می شود. درک مفاهیم تفاوت و انصاف برای مبتدی ها دشوارتر است [Dawn, 2002].

لانگ نیز از جنبه کاملاً اجتماعی به فضاهای رقابت ورزشی می نگرد. او می گوید که در چنین فضاهایی، ارزش های محوری و فضایل غالب، اعتماد و ارتباط دوطرفه را تقویت می کنند. فضایل و ارزش های محوری عبارت اند از: بازی منصفانه، روح تیمی،^۴ احترام^۵ و انضباط^۶ [Long, 2008: 223].

برخی متخصصان مانند **لیکر**، اصرار می ورزند که در رقابت های ورزشی سالم، هنجارهای اخلاقی به طور غیرمستقیم آموزش داده می شوند و مشارکت کنندگان به طور داوطلبانه، مشتاقانه و خودبه خود به آن ها تن می دهند. لیکر می گوید تربیت بدنی و ورزش های مدرسه ای نه تنها فعالیت ها و مهارت های بدنی را آموزش می دهند، بلکه وسیله ای مناسب برای ارتقای منش های فردی و اجتماعی هستند. او تأکید می کند که مهم ترین این منش های اخلاقی عبارت اند از: «انصاف»^۱، «همکاری»^۲، «وابستگی متقابل»^۳، و «کار تیمی»^۴ [Laker, 2002].

در عین حال، تضادهای موجود در این نوع فضاها نیز مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت بوده است. **استرایک** می گوید تمرین ها را می توان براساس آثارشان بر منش های افرادی که آن ها را دنبال می کنند، ارزیابی کرد. فضایل به دست آمده از طریق برتری یک تمرین، ممکن است منشی را شکل دهد

در تربیت اخلاقی جوانانشان بوده اند. تأکید می شود که عمده نگرانی آنان پرورش خشونت در میان جوانان بوده است. این در حالی است که جوانان شرقی که به طور سنتی در زمینه آموزش هنرهای رزمی فعالیت کرده اند، از این آسیب ها در امان بوده اند. حدود ۳۰ سال است که تحقیقات وسیع و همه جانبه ای به ویژه در زمینه جامعه شناسی ورزش و روان شناسی ورزش، این نوع نگرانی ها را مورد بررسی قرار داده اند [Moran, 2009: 18-29; Gould et al, 2009: 53-73; Carron et al, 2009: 97-112; Wiese-Bjornstal et al, 2009: 64-74]. با تکیه بر چنین مطالعاتی، امروزه در جوامع پیشرفته از هنرهای رزمی شرقی برای تربیت اخلاقی نونهالان، نوجوانان و جوانان استفاده فراوانی به عمل می آید. به علاوه، به علت پاسخ متناسب با حس هیجان جویی از جانب هنرهای رزمی، شاهد گرایش نسبتاً

زیادی از جانب قشر جمعیتی جوانان به هنرهای رزمی نیز هستیم [Wiese-Bjornstal et al, 2009: 64-65].

مبانی تربیت اخلاقی در هنرهای رزمی شرقی

تحقیقات مبتنی بر جامعه‌شناسی ورزش تصریح می‌کند که هنرهای رزمی شرقی محصول نظام فرهنگی این جوامع، به‌ویژه سرزمین مادری، یعنی چین است. این نظام فرهنگی، با محوریت آموزه‌های **کنفوسیوس**، صراحتاً بر عدالت و هنجارهای اخلاقی آن، همچون سخت‌کوشی، شایسته‌سالاری، و محترم شمردن سلسله مراتب در هر سطحی، اعم از خانواده و نظام حکومتی تأکید می‌کند [Akio, 2010; Seth, 2011; Rho et al, 2010; kim, 2009].

ورزش و تربیت‌بدنی، خصوصاً انواع سنتی آن، در مناطق مشرق‌زمین با اخلاق مبتنی بر نقش عجیب شده و دارای ویژگی منحصر به فرد شرقی است. ورزشکار سنتی شرقی که مشغول تعلیم هنرهای رزمی است، با نظم و انضباط، و سخت‌کوشی بسیار سعی می‌کند از عهده تمرینات و وظایف محوله برآید و انتظار مربیان و معلمان خود را که معمولاً شین فو، «شین‌فو»^{۱۴}، یا «سن‌سی»^{۱۵} نامیده می‌شود، برآورده کند. شین فو یا سن‌سی به معنای استادی است که قبل از دیگران متولد شده است و فضای مفهومی آن، حاوی احترام و قدردانی نسبت به فردی است که در سطح بالایی از اخلاق و مهارت قرار دارد و تجارب زیادی را در تمام شئون زندگی کسب کرده است. این استاد، با وسواس زیاد، هنر و مهارت‌های شرقی را آموزش می‌دهد و مدام شاگردان خود را به احترام متقابل، کنترل نفس، خودداری از خشم، و آرامش دعوت می‌کند. در هنرهای رزمی شرقی، حریف و مبارز قابل احترام است. ورزشکاران موظف هستند که قبل و بعد از مبارزه با حریف، بدون ظاهرسازی به‌طور کاملاً عینی و آشکار به او احترام بگذارند [Akio, 2010; Rho et al, 2010; Seth, 2011].

در نظام تربیتی شرقی، ورزش و مخصوصاً هنر رزمی یکی از لوازم مناسب برای تربیت اخلاقی محسوب می‌شود. در محیط ورزشی و شرایط بازی منصفانه است که شایستگی افراد به‌طور کاملاً عینی ظاهر می‌شود. در چنین شرایطی مشارکت‌کنندگان به دور از تقلب و فریب، می‌توانند رقابت را توأم با همکاری و رفاقت، تحت اصول اخلاقی و با رعایت احترام متقابل برای حریفان، تجربه کنند. در حقیقت، نقش ورزشکار، انتظارات اخلاقی را افزایش می‌دهد و این ویژگی در تمام ورزش‌ها نهفته است. از این‌رو، در مدارس شرقی، به‌ویژه ژاپن، چین، کره جنوبی، و تایوان، مطابق علاقه‌های دانش‌آموزان به همه نوع ورزش، به‌ویژه هنرهای رزمی پرداخته می‌شود [Thompson et al, 2005; Akio, 2010; MEXT, 2011a].

به این ترتیب، ورزش‌های رزمی شرقی دارای سه ویژگی متمایزند:

۱. تمرین بدنی و رقابت؛ ۲. نظم و انضباط شخصی و گروهی؛
۳. اخلاق که در سخت‌کوشی، محترم شمردن سلسله مراتب،

و شایسته‌سالاری در احراز درجات که به‌طور عینی نمایان می‌شود.

ورزش و رقابت مبتنی بر تمرینات سخت و جدی، باعث ارتقای صبر و تحمل هنرجویان می‌شود. تأکید بر حضور به موقع هنرجو در محیط ورزش و استفاده از لباس فرم با کمر بند مشخص که نشان‌دهنده جایگاه و مرتبه او در میان دیگر هنرجویان است، موجب افزایش انضباط گروهی هنرجو می‌شود.

همچنین، نظم و انضباط شخصی و گروهی، در قالب هنر، ظرافت، و دقت، در اجرای فنون و مهارت‌های رزمی به منصفه ظهور می‌رسد. هنرجویان جوان، تحت نظارت مربیان کارگشته، آموزش می‌بینند تا توانایی‌های خود را در اجرای دقیق و موشکافانه فنون ارتقا دهند و شایستگی خود را برای کسب مراتب بالاتر اثبات کنند. از طرف دیگر، مربیان می‌کوشند توأم با آموزش فنون خشن و خردکننده، نرم‌خویی و کنترل خشم را نیز در هنرجویان خود تقویت کنند. در واقع، زمینه‌ای فراهم می‌شود تا شایسته‌سالاری در پرتوی جدیت و خوش‌حلقی بازتولید شود [Anderson, 2009; Wiese-Bjornstal, 2009].

برجستگی وجوه دوم و سوم که پیش‌تر ذکر شد، باعث شده است که، تا امروزه این‌گونه فعالیت‌های بدنی به‌عنوان «هنرهای رزمی» شناخته شوند، نه صرفاً ورزش‌های رزمی. با این دیدگاه، امروزه رشته‌هایی ترکیبی تدوین شده‌اند تا نقاط متفاوت شیوه‌های کلاسیک هم‌چون تکواندو، جوجیتسو، کانگ‌فو، و کاراته را با یکدیگر تلفیق کنند. استادان این رشته‌های تلفیقی مجموعه‌ای وسیع از ظرافت و هنر را با قدرت تفکر درهم آمیخته و شیوه‌های نوینی از هنرهای رزمی را پدید آورده‌اند. این موضوعی است که در کنفرانس بین‌المللی هنرهای رزمی در سئول نیز مورد تأکید قرار گرفته است [قلی‌زاده، ۱۳۹۴: ۳].

ویژگی‌های مزبور موجب شده است، متولیان تربیتی جوامع پیشرفته، با تکیه بر پژوهش‌های موثق، از ظرفیت‌های اخلاقی موجود در هنرهای رزمی استفاده وافر کنند. زیرا امروزه مشخص شده است، باشگاه‌های هنرهای رزمی که توسط مربیان زبده اداره می‌شوند، ظرفیت افزایش «عام‌گرایی تعاملی»^{۱۶} و تکثرگرایی مبتنی بر احترام متقابل را دارا هستند [Berkowitz, 1997; Blake, et al, 2005: 302]. از این‌رو، متولیان تربیتی سعی دارند میان مراکز آموزشی و مراکز تربیت بدنی، خصوصاً هنرهای رزمی، ارتباط متقابل برقرار کنند [Anderson, 2009; Wiese-Bjornstal, 2009].

نتیجه‌گیری

مطالعات تطبیقی در زمینه تعلیم و تربیت نشان می‌دهند که متولیان آموزش و پرورش در جوامع پیشرفته، ظرفیت‌های موجود در مراکز تربیت بدنی را بسیار جدی قلمداد کرده‌اند. آنان به پشتوانه پژوهش‌های موثق دریافته‌اند که آموزش هنرهای رزمی نه تنها موجبات تخلیه انرژی را در جوانان به‌طور

10. Hanton Sheldon and Owen Thomas and Stephen D. Mellalieu (2009) "Management of competitive stress in elite sport", in Britton W. Brewer, Sport Psychology: Handbook of Sports Medicine and Science, Blackwell Publishing: 30-42.

11. Kent, Bonnie (2005) "Moral Growth and Unity of The Virtues", in Carr, David and Jan Steutel. Virtue Ethics and Moral Education, Published in Taylor&Francis: 113-128.

12. Laker, Anthony (2002) "Culture, Education and Sport", in Laker, Anthony, The Sociology of Sport and Physical Education, An Introductory Reader, Published in Talor&Francis e-Library: 1-14.

13. Long, Jonathan (2008) "Sport's Ambiguous Relationship with Social Capital: The Contribution of National Governing", in Nicholson Matthew and Russell Hove, Sport and Social Capital, Published by Elsevier Ltd: 207-232.

14. McName, Mike (1998) "Contractualism and Methodological Individualism and Communitarianism; Situating Understandings of Moral Trust in the Context of Sport and Social Theory", Sport Education and Society, Vol. 3: 161-179.

15. MEXT (2012a) "Measures to be implemented comprehensively and systematically for the next five years", <http://www.mext.go.jp/english/lawandplan/1303482.htm>.

16. MEXT (2012b) "Research Personnel", <http://www.mext.go.jp/english/whitepaper/1302692.htm>.

17. MEXT (2011a) "Basic Act on Education; Act No. 120 of December 22, 2006". <http://www.mext.go.jp/component/english/icsFiles/afidfile/2011/03/07/1303013.02.pdf>.

18. MEXT (2011b) "Mission of education", <http://www.mext.go.jp/english/lawandplan/1303469.htm>.

19. MEXT (2011c) "For realizing "an education-based nation"", <http://www.mext.go.jp/english/lawandplan/1303469.htm>.

20. MEXT (2011d) "Basics of Education Provision; Teachers", <http://www.mext.go.jp/english/lawandplan/1303463.htm>.

21. Moran, Adian P (2009) "Attention, concentration and thought management", in Britton W. Brewer, Sport Psychology: Handbook of Sports Medicine and Science, Blackwell Publishing: 18-29.

22. Rho, Seung-Yong and Seung Jong Lee (2010) "History and Context of Public Administration in South Korea", in Berman, Evan and M. Jae Moon and Heungsuk Choi, Public Administration in East Asia: Mainland China, Japan, South Korea, and Taiwan, Taylor & Francis Group, LLC, pp. 329-354.

23. Seth, Michael J. (2011) A History of Korea; From Antiquity to the Present, Published by Roman& Littlefield publisher, Inc.

24. Strike, Kenneth A. (2005) "Trust, Traditions and Pluralism; human Flourishing and liberal polity". in Carr, David and Jan Steutel Virtue Ethics and Moral Education. Published in Taylor&Francis: 231-244.

25. Thompson, Theresa and Anwar Shah (2005) "Transparency International's Corruption Perceptions Index: Whose Perceptions Are They Anyway?", <http://www.asiarisk.com/lib10.html>.

26. Tuana, Nancy (2007) "Conceptualizing moral literacy", Journal of Educational Administration. Vol. 45 No. 4: 364-378.

27. Vealey, Robin S (2009) "Confidence in sport", in Britton W. Brewer, Sport Psychology: Handbook of Sports Medicine and Science, Blackwell Publishing: 43-52.

28. Vindoni, Carla and Philip Ward (2009) "Effects of Fair Play Instruction on Student Social Skills During a Middle School Sport Education Unit", Physical Education and Sport Pedagogy, Vol. 14, No. 3, pp. 285-310.

29. Wiese-Bjornstal, Diane M. and Nicole M. LaVoi and Jens Omlil (2009) "Child and adolescent development and sport participation", in Britton W. Brewer, Sport Psychology: Handbook of Sports Medicine and Science, Blackwell Publishing: 97-120.

مناسب فراهم می‌آورد، و حس هیجان‌جویی آنان را برآورد می‌سازد، بلکه زمینه‌مناسبی برای پرورش اخلاقی می‌گستراند. مطالعات نشان می‌دهند که نقش مربی در نائل آمدن به این مهم بسیار کلیدی است. مربیان آگاه و کارکنسته تمرینات هنرجویان را طوری تنظیم می‌کنند که از آسیب‌های جدی پرهیز شود. مضافاً اینکه تلاش می‌کنند تا روحیه‌ شاگردانشان را جدی، سخت‌کوش، و در عین حال نرم‌خو و عاری از پرخاش‌جویی پرورش دهند.

بنابراین پیشنهاد می‌شود که متولیان آگاه و دلسوز تربیت اخلاقی در جامعه ایران، به‌ویژه آموزش و پرورش رسمی، توجه ویژه‌ای به ورزش و ظرفیت‌های آن در سطح مدارس مبدول دارند. در این راستا انتظار می‌رود تربیت مربیان ورزشی با روش‌های پیشرفته مطمح نظر قرار گیرد و امکانات ورزش همگانی را متناسب با آن گسترش دهند.

پرواضح است که اهدافی همچون تربیت اخلاقی فقط در پرتوی پژوهش‌های موثق قابل دستیابی است و شایسته است که از حرکت‌های شتابان و غیرعلمی جدا پرهیز شود.

پی‌نوشت‌ها

1. fair play 2. communitarianism 3. social skills 4. equality
5. equity 6. inclusion 7. team spirit 8. respect 9. discipline
10. fairness 11. cooperation 12. interdependence
13. teamwork 14. sin fu 15. sensi 16. interactive universalism

منابع

۱. جلی، مسعود (۱۳۷۵). جامعه‌شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی. نشرنی. تهران. چاپ اول.
۲. قلیزاده، ارسلان (۱۳۹۴). فرزند دفاع شخصی جهان در کنفرانس بین‌المللی شین مو هاپکیدو در کره جنوبی. هفته‌نامه ورزشی جسم و جان. شماره ۴۹۲.
۳. نقدی، وحید (۱۳۹۱). «بررسی جامعه‌شناختی تربیت اخلاقی در آموزش و پرورش ایران: با تأکید بر هنجارهای اخلاقی انصاف و صداقت». رساله دکترا. دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی. تهران.
4. Akio, Kamiko (2010) "Public Service Ethics and Corruption in Japan" in Berman, Evan and M. Jae Moon and Heungsuk Choi, Public Administration in East Asia: Mainland China, Japan, South Korea, and Taiwan, Taylor & Francis Group, LLC: 251- 272.
5. Andersen, Mark B. (2009) "Sport psychology in practice", in Britton W. Brewer, Sport Psychology: Handbook of Sports Medicine and Science, Blackwell Publishing: 121-132.
6. Barrow, Robin (2007) An Introduction to Moral Philosophy and Moral Education, First published by Routledge.
7. Brewer, Britton W (2009) "Injury prevention and rehabilitation", in Britton W. Brewer, Sport Psychology: Handbook of Sports Medicine and Science, Blackwell Publishing: 75- 86.
8. Carron, Albert and Shauna M. Burke and Kim M. Shapcott (2009) "Enhancing team effectiveness", in Britton W. Brewer, Sport Psychology: Handbook of Sports Medicine and Science, Blackwell Publishing: 64-74.
9. Gould, Daniel and M. Ryan Flett and Eric Bean (2009) "Mental preparation for training and competition", in Britton W. Brewer, Sport Psychology: Handbook of Sports Medicine and Science, Blackwell Publishing: 53-63.

